

Burgerraad voor het klimaat

Balans 2023-2025
Samenvatting

VOORWOORD

Deze evaluatienota bevat de feedback van de regering die in 2023 en 2024 werd geformuleerd. Dit document benadrukt de mogelijke pistes voor een volgende regering, maar zonder nieuwe beslissingen te nemen. Op zoek naar meer gedetailleerde informatie? Lees dan hier de lange versie van de evaluatienota.

De permanente Burgerraad voor het klimaat (BRK) werd begin 2023 opgericht om de stem van de burgers tot bij de Brusselse regering te krijgen. Elk jaar worden 65 tot 100 Brusselaars geloot om samen een gemeenschappelijke visie te bepalen over een specifieke klimaatkwestie. Deze democratische raad brengt inwoners van verschillende herkomst, statuut, geslacht, taal en cultuur samen.

“Burgerparticipatie, door middel van raadpleging, overleg en gezamenlijke beslissingen, is een essentiële hefboom om de legitimiteit en doeltreffendheid van de voorgestelde maatregelen te versterken.” OESO¹

• **Voorstellen van burgers als belangrijke bron van informatie:** ze helpen om ideeën samen te brengen die rekening houden met de behoeften en de realiteit van zo veel mogelijk mensen en helpen te begrijpen waar de moeilijkheden in verband met klimaatmaatregelen vandaan komen.

• **Dialogo tussen ambtenaren en burgers:** de plannen en programma's die de overheden uitwerken, kunnen beter rekening houden met de uiteenlopende situaties in Brussel.

• **Meer tolerantie voor elkaar:** de raad is een ontmoetingsplaats voor burgers met verschillende achtergronden. Het is een manier om actief burgerschap aan te leren en vaardigheden zoals debatteren en spreken te versterken.

“Burgerparticipatie rond klimaatkwesties is belangrijk, met name omdat ik me zorgen maak over mijn kleinkinderen. De ernstigste gevolgen van de klimaatverandering zullen morgen en overmorgen voelbaar zijn.” Frédéric (deelnemer BRK)

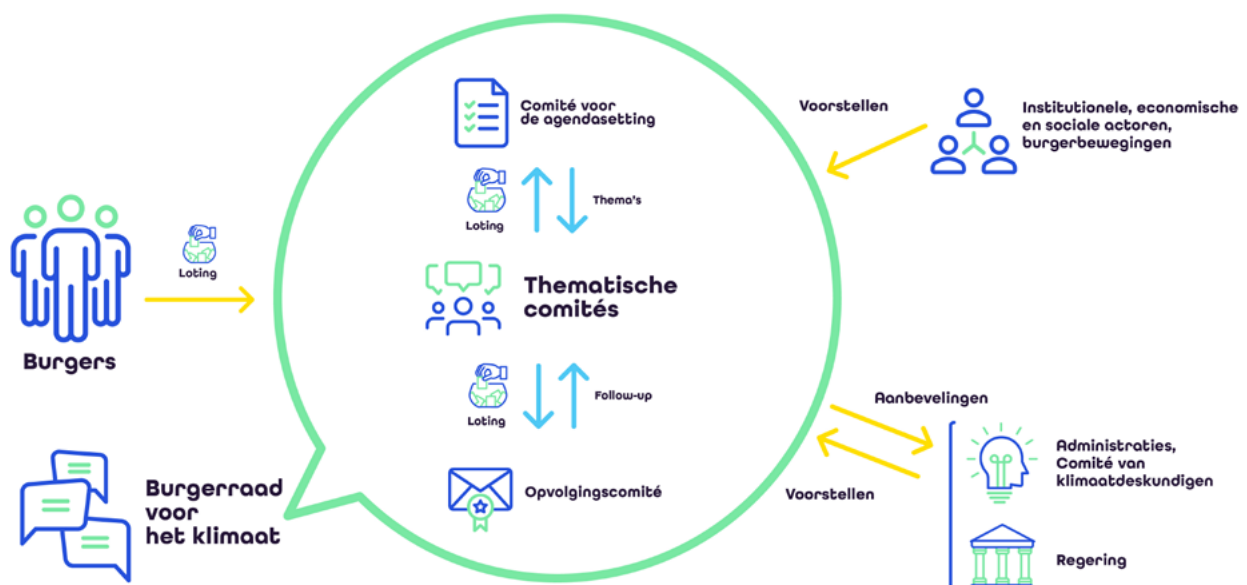
“De Burgerraad voor het klimaat biedt ruimte voor de overheid en de burgers om rechtstreeks met elkaar te praten. Zo kon ik zelf vaststellen wat de burgers precies weten en begrijpen van de acties die we organiseren. De overheid krijgt dan weer rechtstreekse feedback en kan zo de impact van wat ze al doet versterken.” Joëlle (experte overheid)

¹ www.oecd.org/en/about/programmes/reinforcing-democracy-initiative.html

HOE WERKT DE BURGERRAAD?

Elk jaar wordt samen met de burgers van de Burgerraad een thema bepaald. Tijdens zes vergaderingen debatteren ze, bedenken ze concrete oplossingen en brengen ze de obstakels in kaart die de transitie verhinderen of beïnvloeden. Die ideeën worden verzameld in een rapport met voorstellen dat ze aan het einde van het proces aan de regering overhandigen. Die analyseert vervolgens de aanbevelingen, formuleert er een antwoord op en doet voorstellen voor de uitvoering ervan. De gewestelijke overheidsdiensten bereiden de opvolging voor van de acties waarover werd beslist. Een deel van de leden van de Burgerraad werd ook aangesteld om ervoor te zorgen dat de voorstellen van de burgers wel degelijk worden opgenomen in de toekomstige Klimaatsplannen van het Brussels Gewest.

DE BALANS NA DRIE JAAR

We maken een eerste balans op van de eerste drie cycli van de Burgerraad om de impact van de voorstellen van de burgers en de uitgevoerde of geplande acties te beoordelen. Die beoordeling is gebaseerd op de gegevens van de experts van de gewestelijke overheden en belicht de vooruitgang die werd geboekt en de punten die nog voor verbetering vatbaar zijn. De thema's van de eerste drie cycli waren wonen, voeding en de deel- en samenwerkings economie.

Op het moment dat deze evaluatie werd opgesteld, had alleen cyclus 1 de tweede Feedback van de regering ontvangen, zoals gepland in de governance van de BRK. De eerste Feedbackronde vond plaats drie maanden nadat de burgers hun aanbevelingen hadden ingediend, met een beoordeling van de ontvankelijkheid en relevantie ervan. De tweede ronde volgde een jaar later, met een gedetailleerde beschrijving van de uitvoering ervan. Deze eerste evaluatie gaat voornamelijk over cyclus 1.

Legende voor de pictogrammen:

In uitvoering

Werk in uitvoering om (een deel van) de aanbeveling van de burgers toe te passen.

Potentieel volgende regering

Er werden mogelijke acties geïdentificeerd en de opvolging ervan zal afhangen van de volgende regering en het Opvolgingscomité..

Analyse lopende

Er vindt momenteel een haalbaarheidsanalyse plaats. Er is meer informatie nodig voor de aanbeveling kan worden toegepast.

Actieve burger

Ontdek hoe u als Brusselse burger zelf actie kan ondernemen.

1.

CYCLUS 1: 'LEEFOMGEVING

CYCLUS 1: 'Leefomgeving

Renoveren in een geest van sociale rechtvaardigheid:
energierenovatie toegankelijk maken voor iedereen, ook voor huurders.

Renovatiepremies aanpassen

Voorstellen van burgers

In de berekening van de premies het verschil tussen de initiële en de gewenste EPB opnemen (waardoor een hogere premie mogelijk is naarmate de EPB van het te renoveren pand lager is).

Opvolging van de bevoegde overheid

In uitvoering

Er loopt een studie naar een eventuele verbreding van de inkomenscategorieën (naar vijf categorieën) en naar een betere verdeling van de middelen voor wie de meeste ondersteuning nodig heeft. Dit punt zal worden onderzocht in het kader van het nieuwe premiestelsel. [Meer info](#)

Voorstellen van burgers

In de berekening van de premies het verschil tussen de initiële en de gewenste EPB opnemen (waardoor een hogere premie mogelijk is naarmate de EPB van het te renoveren pand lager is)..

Opvolging van de bevoegde overheid

In uitvoering

Te complex om toe te passen via het verschil in EPB, maar aanpassing van de premies in 2027 overwogen. De premies zouden alleen beschikbaar zijn voor bepaalde soorten gebouwen (bijvoorbeeld F en G). Zo kunnen ze in de eerste plaats worden verdeeld onder diegenen die ze het hardst nodig hebben. [Meer info](#)

Hergebruik en duurzaamheid bevorderen

Voorstellen van burgers

Aanzetten tot het gebruik van kringloopmaterialen.

Opvolging van de bevoegde overheid

In uitvoering

De bijgewerkte versie van de [gewestelijke stedenbouwkundige verordening \(GSV\)](#) voorziet in het bevorderen van het hergebruik van materialen.

In uitvoering

Ingevoerde maatregelen voor het hergebruik van materialen:

- [TOTEM-tool](#) [Tool to Optimise the Total Environmental impact of Materials] op termijn verplicht.
- [GRO-tool](#) om de duurzaamheid van bouwprojecten te meten en te vergroten.
- Het [Europees FCRBE-project](#) heeft een reeks hulpmiddelen voor hergebruik en sloop ontwikkeld.
- [Cluster Ecobuild](#) ondersteunt ondernemers bij hergebruikpraktijken.

Anders wonen – delen en ombouwen: ruimtes optimaliseren, functies gemeenschappelijk maken, leegstaande gebouwen een nieuwe functie geven.

Voorstellen van burgers

Een inventaris maken van leegstaande gebouwen en braakliggende terreinen om ze een nieuwe Functie te geven.

Opvolging van de bevoegde overheid

In uitvoering

Perspective.brussels beschikt over een inventaris die tegen 2026-2027 zal worden aangevuld met gegevens over onbezette gebouwen (handelszaken, woningen, kantoren). [Meer info](#)

Potentieel volgende regering

Leegstand in kaart brengen is een eerste stap in het ontwikkelen van een overheidsbeleid om dat fenomeen aan te pakken.

Voorstellen van burgers

De actoren die overheidssteun ontvangen en over een aangepast dak beschikken verplichten om deel te nemen aan proefprojecten rond energiegemeenschappen..

Opvolging van de bevoegde overheid

In analyse

Eerst het juridisch kader en de tools ontwikkelen alvorens andere actoren verplichtingen op te leggen.

Stand van zaken in het BHG

- 30 energiegemeenschappen (15 opgericht sinds 2025)
- 277 deeloperaties met 2.317 deelnemers

Monitoring, onderzoek en evaluatie

- Sinds 2024 is er een online [observatorium voor energiedelen en energiegemeenschappen](#).
- In 2024 werd een [studie over het potentieel van energiegemeenschappen](#) gepubliceerd om een antwoord te bieden op bepaalde gewestelijke uitdagingen in het BHG.

De dienst Facilitator Energiedelen en Energiegemeenschappen ondersteunt de projectdragers: 336 begeleidingstrajecten in 2024, 179 sinds 2025.

De tool BEST is bestemd om de facturering te vereenvoudigen en wordt tot eind 2025 getest.

De cartografische gegevens van Sibelga zullen binnenkort beschikbaar zijn om het opzetten van deelprojecten te vergemakkelijken.

Voorstellen van burgers

Onderzoeken hoe het delen van ruimtes kan worden gereguleerd.

Opvolging van de bevoegde overheid

In analyse

Perspective.brussels treedt gericht op via Richtplannen van aanleg (RPA), waarbij het mogelijk is om aanbevelingen toe te voegen om het delen te bevorderen. Perspective.brussels kon een [juridisch kader ontwikkelen voor het openstellen van scholen aan de wijk](#) en een toolbox om te adviseren bij de bouw of renovatie van een school.

Voorbeelden in scholen:

- [Basisschool Uilenspiegel](#) heeft haar sportzaal opengesteld voor de wijk
- [Basisschool Klavertje Vier](#) creëerde een connectie met de wijk.

Delen heeft ook betrekking op **sport- en cultuurlocaties**: op de website [Spots Brussels](#), staan alle gedeelde ruimtes verzameld.

Opleiding en bewustmaking

Voorstellen van burgers

De beroepen in de bouw aantrekkelijker maken en beter waarderen (in middelbare scholen, beroepsopleidingen, technische opleidingen, innovatie en onderzoek).

Opvolging van de bevoegde overheid

In uitvoering

Voorbeelden van uitgevoerde acties:

- Bewustmakingsactie [Constructivity Bike Show](#).
- Communicatie-/bewustmakingscampagnes: 'De bouw kijkt verder' van Constructiv of 'Duurzame renovatie: veelgevraagde, nuttige en goedbetaalde beroepen' door Renolution en Constructivity.
- Een [sectoraal kaderakkoord](#), dat momenteel on hold staat door de huidige situatie in Brussel (regering in lopende zaken).
- Bewustmakings- en opleidingsactiviteiten voor scholen en aanbieders van bouwopleidingen: [Renolution Ready](#) door Constructivity.

Actieve burger

Er bestaan 23 technische fiches over isolatie voor burgers en toekomstige professionals, binnenkort zijn deze online beschikbaar op de website [Building Your Learning](#) van [Constructiv](#).

Voorstellen van burgers

Bewoners informeren over energie-efficiëntie: de impact van renovaties op de facturen toelichten, het verbruik vergelijken met dat van een gemiddeld gezin, oplossingen en tips voorstellen om het verbruik te verminderen, via een uniek loket of via buurtacties.

Opvolging van de bevoegde overheid

In uitvoering

Workshop 'Duurzaam gebruik' georganiseerd in juni 2025 in het kader van de van de Alliantie RENOLUTION, waarin de aanbevelingen van de BRK en andere groepen (GHEP, Slowheat enz.) werden samengebracht. Een [kwantitatief onderzoek](#) werd uitgevoerd bij 1.275 inwoners naar het gebruik van hun woning.

Potentieel volgende regering

Deze acties hebben voornamelijk betrekking op het verbruik en niet op de energie-efficiëntie of op de impact van renovaties op de facturen. De volgende regering zou een wetgeving kunnen overwegen waarbij facturen worden gekoppeld aan een stimulator om te renoveren en waarbij de workshop 'Duurzaam gebruik' een sleutelrol speelt.

De stad vergroenen: verharding bestrijden en de biodiversiteit versterken.

Voorstellen van burgers

Bepaalde ruimtes niet langer maaien en het snoeien beperken wanneer dat de biodiversiteit in gevaar brengt (nesten, knaagdieren en insecten).

Opvolging van de bevoegde overheid

In uitvoering

Wordt al toegepast in bepaalde groene ruimtes. Er zal een studie uitgevoerd worden via het nieuwe natuurplan voor uitbreiding naar andere ruimtes die intensiever worden gebruikt in de eerste kroon..

Voorstellen van burgers

Gebieden vergroenen met waterdoorlatende oppervlakken (zelfs voor wegen, parkeerplaatsen en trottoirs), met oog voor de toegang voor mensen met beperkte mobiliteit.

Opvolging van de bevoegde overheid

In uitvoering

Voorbeelden van voltooide of lopende projecten via het mobiliteitsplan: Flageyplein, kleine ring, Lambermontlaan, Schumanplein enz. Meer dan 3.200 m² werd onthard in 2023.

Voorstellen van burgers

Groene en blauwe ruimten registreren en hun gebruik definiëren.

Opvolging van de bevoegde overheid

In uitvoering

Er wordt een inventaris opgesteld via geodata.leefmilieu.brussels. Perspective.brussels bereidt een vereenvoudigde publicatie voor tegen 2026.

Potentieel volgende regering

De regering zou zich kunnen baseren op het nieuwe Eurostat-rapport over 'ecosysteembreken', dat in december 2028 klaar moet zijn. Het verplicht de EU-lidstaten om een inventaris op te stellen van bebouwde en onbebouwde oppervlakken. Het rapport zou de overheden kunnen opdragen om die gegevens aan te vullen met een inventaris van de [Bestaande situatie van bebouwd en onbebouwd gebruik](#) (SitEx), inclusief privétuinen.

Voorstellen van burgers

Tuinen laten verwilderen en het maai-mei-nietprincipe promoten (het gras niet maaien in mei) om de biodiversiteit te bevorderen.

Opvolging van de bevoegde overheid

In uitvoering

Het beheer van de zones houdt rekening met de aanwezige soorten en de bestaande biotopen.

Rewilding is gebaseerd op een natuurlijke dynamiek in plaats van op specifieke doelstellingen voor bepaalde soorten en habitats. Deze aanpak kan niet volledig worden toegepast, maar het gewest bestudeert hoe ze in bepaalde zones meer kan worden geïntegreerd.

Actieve burger

De inwoners kunnen ook zelf actie ondernemen in hun tuinen via het portaal [Renature.Brussels](https://renature.brussels).

Voorstellen van burgers

In de parken gebieden afbakenen waar de biodiversiteit moet worden beschermd.

Opvolging van de bevoegde overheid

De Natura 2000-plannen geven de meest waardevolle en kwetsbare gebieden aan. Op basis daarvan worden bepaalde zones gedefinieerd die beschermd moeten worden.

In uitvoering

De regering wil 25% van het Brusselse grondgebied beschermen tegen 2030, met specifieke doelstellingen voor de natuur, met name de ruimtelijke bescherming van kwetsbare gebieden in de groene ruimtes. De bescherming van die gebieden maakt ook deel uit van de bijgewerkte versie van het Gewestelijk plan voor ruimtelijke ordening waar momenteel aan wordt gewerkt.

Op dit moment is er geen specifieke kaart: de zones worden weergegeven in de beschermde perimeters die zichtbaar zijn op [GEODATA](https://geodata.brussels).

Potentieel volgende regering

Een kaart maken waarop de beschermde natuurgebieden duidelijk worden aangegeven.

2.

CYCLUS 2: 'DUURZAME VOEDING'

Cyclus 2: 'Duurzame voeding'

De Brusselse regering moet nog een tweede feedback geven op het werk van de Burgerraad, maar Leefmilieu Brussel heeft al verschillende voorstellen van burgers geanalyseerd om die op te nemen in de nieuwe Good Food-strategie, die gepland is voor 2026.

In samenwerking met de andere gewesten en de grote winkelketens heeft het Brussels Gewest een protocolakkoord opgesteld met als doel:

- o eiwitproducten van dierlijke oorsprong te beperken;
- o het aandeel biologische en Belgische producten te vergroten;
- o voedselverspilling tegen te gaan.

Deze tweede cyclus heeft ook een nieuwe dynamiek en samenwerking mogelijk gemaakt tussen de spelers uit de voedingssector:

- De leden van het Opvolgingscomité werden uitgenodigd op de [Participatieve raad Good Food](#) om de voorstellen van de burgers te delen.
- Een samenwerking met [Fevia](#) (de Federatie van de Belgische voedingsbedrijven) rond de uitwerking van hun '[duurzaamheidsroadmap](#)' en met [Comeos](#) ((vertegenwoordiger van de handels- en dienstensector in België) om de aanbevelingen voor te stellen aan hun leden.
- De oprichting van een transversale stuurgroep om de aanbevelingen te behandelen die betrekking hebben op verschillende competenties (bijvoorbeeld met betrekking tot reclame) en waarbij Federale, gewestelijke, gemeenschaps- en gemeentelijke spelers betrokken zijn.

[Ontdek de voorstellen](#) van de burgers en de eerste feedback van de regering.

3.

CYCLUS 3: 'DEEL- EN SAMENWERKINGSECONOMIE'

Cyclus 3: 'Deel- en samenwerkingseconomie'

Deze nieuwe dimensie in de lokale economische activiteiten heeft tot doel de sociale cohesie te versterken en de transitie naar meer duurzame en energie-efficiënte productie- en consumptiewijzen te versnellen. De voorstellen van de burgers werden overgemaakt aan de regering, die in mei 2026 een eerste feedback zal geven.

Enkele voorbeelden van voorstellen:

- de zichtbaarheid van lokale initiatieven rond de deel- en samenwerkingseconomie in het Brussels Gewest bevorderen en verzekeren;
- ervoor zorgen dat in gemeentelijke bibliotheken naast boeken ook doe-het-zelfspullen (schuurmachines, boormachines, zagen enz.) kunnen worden uitgeleend.

[Ontdek de voorstellen](#) van de burgers voor de deel- en samenwerkingseconomie.

CONCLUSIES

De Burgerraad voor het klimaat is een laboratorium voor lokale democratie, maakt een vooruitstrevende dynamiek mogelijk en vormt een buitengewone ervaring voor de klimaatgovernance. De raad trok de aandacht van nationale en internationale media en waarnemers dankzij:

- zijn unieke karakter als raad, opgericht door de gewestelijke regering en specifiek gericht op het klimaat;
- zijn juridische kader als permanent orgaan;
- de diversiteit van de deelnemers.

OPVOLGING OP LANGE TERMIJN

Een groot deel van de aanbevelingen uit de eerste cyclus (2023) is nog in uitvoering. Een verklaring hiervoor zijn de regeringsonderhandelingen na de verkiezingen van 2024, maar ook de werking van de klimaatgovernance zelf, waarbij de uitvoering van de beslissingen tijd vergt. Er werd dan ook een evaluatieplatform opgericht om de experts van de gewestelijke overheden duurzaam te betrekken en de voorstellen van de burgers op te volgen.

De bedoeling is om **regelmatig een rapport te publiceren** over de vooruitgang, om zo transparantie te garanderen voor de betrokken burgers en alle Brusselse spelers die

betrokken zijn bij de klimaattransitie. Wilt u na het lezen van dit document graag meer weten over de opvolging van het werk van de BRK? [Raadpleeg hier de gedetailleerde versie.](#)

In het tweede semester van 2026 vindt een vierde cyclus plaats over het thema **duurzame IT**. Via een loting zullen 10.000 brieven worden verstuurd om de Brusselaars uit te nodigen om deel te nemen.

GRAAG OP DE HOOGTE BLIJVEN?

www.assembleeclimat.brussels

www.facebook.com/assembleeklimaat

www.instagram.com/assemblee_klimaat

[Newsletter](#)

©Bryanpro

Redactie: Leefmilieu Brussel

Fotografie: Bryanpro

Layout: Marine Wittorski

Verantwoordelijke uitgever: Ver. uit.: Leefmilieu Brussel Havenlaan 86C/3000 Brussel
1000, gerecycleerd/ plantaardige inkt

Wettelijk depot: D/2026/5762/02

Deze publicatie is ook beschikbaar in het Frans

© Leefmilieu Brussel, 2025.

Leefmilieu Brussel is de openbare instelling die op het vlak van milieu, dierenwelzijn en energiebeleid een uitgebreid gamma aan bevoegdheden beheert.

Als antwoord op de uitdagingen van de klimaatverandering, biodiversiteit en de impact van vervuiling, verbeteren we de weerbaarheid van het Gewest en de levenskwaliteit van elke Brusselaar.

Als partner van burgers, bedrijven en andere overheden werken we aan een aangename en gezonde leefomgeving, vandaag en morgen.